

О. В. МАЛЕНКО

MALENKO O.

*аспірант, Академія адвокатури України**(Науковий керівник – професор В. А. Колесник)***АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ****CURRENT PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF THE SPECIAL CRIMINAL PROCEEDINGS**

*Тези доповіді на Науковій конференції аспірантів, молодих вчених і практиків
«Актуальні питання законодавчого й організаційного забезпечення здійснення правової допомоги в Україні»,
27 березня 2015 року, Київ, Академія адвокатури України*

Актуальною проблемою кримінального судочинства України є притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які переховуються від органів досудового розслідування і суду. Останнім часом до Кримінального процесуального кодексу України (надалі – КПК України) декілька разів вносилися зміни з метою вирішення відповідного питання. Тим не менш, на сьогодні в правовому регулюванні кримінального провадження за відсутності підозрюваного (обвинуваченого) в силу певних факторів мають місце окремі прогалини та недоліки, які потребують усунення.

Потреба у притягненні до кримінальної відповідальності осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду, обумовлена тим, що особа, яка вчинила кримінальне правопорушення і уникає правосуддя, вважається невинуватою у його вчиненні, і у випадку якщо судовий розгляд кримінального провадження не відбудеться з причин неявки обвинуваченого до суду, його статус не зміниться, що дискредитує саму ідею справедливого правосуддя [1, с. 123]. Крім того, за таких обставин має місце порушення принципу невідворотності кримінального покарання, а також не можливо на належному рівні захистити права та законні інтереси потерпілих осіб. Вирішити названі вище проблеми кримінального судочинства має на меті кримінальний процесуальний інститут заочного кримінального провадження.

В кримінальному процесі України відповідний правовий інститут дістав законодавчого закріплення у процесуальній формі спеціального кри-

мінального провадження. Так, ч. 5 ст. 139 КПК України встановлює, що ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприсуття на виклик без поважної причини більш як два рази) підозрюваним, обвинуваченим та оголошення його у міждержавний та/або міжнародний розшук є підставою для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження [2]. Таким чином, кримінальний процесуальний закон України визначає, що єдиною підставою для здійснення спеціального кримінального провадження є ухилення відповідної особи від явки (понад два рази) на виклик уповноваженої особи або органу та оголошення її у міждержавний та/або міжнародний розшук.

З даного приводу варто акцентувати увагу на суспільно-політичній ситуації, яка на сьогодні має місце в Україні, а особливо на окремих нормативно-правових актах, які було прийнято у зв'язку з цим. Так, відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року № 1207-VII та Постанови Верховної Ради України «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями» від 17 березня 2015 року № 2396 територія Автономної Республіки Крим та частина Донецької і Луганської областей визнані тимчасово окупованими. За таких обставин забезпечити вручення відповідним особам викликів до уповноважених осіб або органів у порядку, ви-

значеному процесуальним законом, в переважній більшості випадків неможливо. В свою чергу це перешкоджає здійсненню кримінального провадження як в загальному, так і в спеціальному порядку, оскільки такі особи взагалі не можуть бути належним чином повідомлені про виклик. Тому, доцільно було б внести зміни до КПК України з метою вирішення названої проблеми, наприклад, шляхом сповіщення про виклик через загальнодержавні засоби масової інформації, офіційні веб-сайти компетентних державних органів тощо, наприклад, як це встановлено в ч. 1 та 3 ст. 297-5 КПК України.

В ст. 5 Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» від 12 серпня 2014 року № 1632-VII встановлено, що ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (непробуття на виклик без поважної причини більш як два рази) підозрюваним, обвинуваченим, який перебуває в районі проведення антитерористичної операції, та оголошення його у розшук є підставою для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження в порядку, передбаченому КПК України, з особливостями, встановленими цим Законом. Вимога про оголошення у міждержавний або міжнародний розшук не поширюється на випадки, якщо вирішується питання про застосування стосовно цих осіб спеціального кримінального провадження. Тобто, законодавець закріпив норму, що неявка відповідної особи, яка перебуває в зоні проведення антитерористичної операції, на виклик уповноваженої особи або органу понад два рази без поважної причини є підставою для «ав-

томатичного» початку спеціального кримінального провадження. Проте, наведені приписи закону суперечать ч. 3 ст. 9 КПК України, де визначено, що закони та інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, повинні відповідати цьому Кодексу. При здійсненні кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить цьому Кодексу. З викладеного слідує, що пріоритетне значення надається саме КПК України як нормативно-правовому акту, який є основним, ключовим у регулюванні кримінальних процесуальних правовідносин, а тому у випадку виникнення будь-яких суперечностей між його положеннями і нормами інших нормативно-правових актів, застосовуватися мають норми КПК України.

Таким чином, названі вище окремі проблеми правового регулювання здійснення спеціального кримінального провадження в Україні свідчать про наявність недоліків, які знижують ефективність даного правового інституту, а тому потребують вирішення з метою виконання завдань кримінального провадження та забезпечення належного рівня захисту прав його учасників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Матвієвська Г. В. Теоретичні засади застосування заочного провадження в кримінальному процесі // Науковий вісник Ужгородського університету. – Вип. 18. – 2012. – С. 121–126. – (Серія «Право»).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–10, 11–12, 13. – Ст. 88.